

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Кравченко В.М.

Класичний приватний університет

Стаття присвячена проблемі модернізації професійної підготовки викладачів вищої школи. Розкрито сутність мультимедійних технологій. Окреслено особливості застосування їх в освітньому процесі в умовах магістратури. Визначено роль мультимедіа у формуванні інформаційної та комунікативної компетентності майбутніх викладачів. Висвітлено наукові погляди на роль мультимедіа в модернізації професійної освіти. **Ключові слова:** викладач вищої школи, модернізація, мультимедіа, мультимедійні технології, професійна підготовка.

Постановка проблеми. Характер суспільно-економічного розвитку України на сучасному етапі визначається її спрямуванням на євроінтеграцію, що актуалізує проблему якісної підготовки майбутніх фахівців. А це вимагає посиленої уваги до професійного потенціалу викладачів вищої школи відповідно до нової освітньої парадигми. Виклики часу, реалії третього тисячоліття диктують сучасні вимоги до рівня підготовки магістрів. Наразі актуалізується проблема формування у майбутніх викладачів ключових компетенцій, зокрема – інформаційної та комунікативної, забезпеченню яких сприяє застосування мультимедійних технологій, що відкривають нові методичні підходи до організації освітнього процесу у вищій школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему розвитку мультимедійних технологій у своїх наукових розвідках порушували О. Карпова, Н. Клевцова, Т. Колесова, А. Лазарева, В. Лазебний, Р. Мейер, П. Олексенко, О. Палій, О. Пінчук, Г. Розорінов, Т. Салівон, М. Синиця, О. Скопа, О. Смолянинова, О. Тарнопольський, К. Хайдарова, О. Шликова та ін.

Особливості застосування мультимедійних технологій у вищій школі розкрили М. Лаптева, В. Мартинюк, І. Осадченко, Є. Полат, О. Пометун, Н. Радіонова, І. Роберт, Н. Стефанова, Л. Цветкова та ін. Створенню навчально-методичних мультимедійних комплексів присвятили наукові дослідження вчені Н. Анісімова, Т. Багаєва, Я. Булахова, Т. Волошина, В. Джаджа, Н. Іщук, Т. Коваль, Н. Фролов, Л. Шевченко, О. Чайковська та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на численні наукові розробки щодо мультимедійних технологій, проблема впливу мультимедіа на модернізацію професійної підготовки майбутніх викладачів наразі є ще не достатньо дослідженою.

Тому **метою статті** стало розкриття сутності мультимедійних технологій та особливостей застосування їх у вищій школі в процесі підготовки майбутніх викладачів в умовах магістратури, висвітлення наукових поглядів на роль мультимедіа в модернізації професійної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «мультимедіа» (від англ. multimedia та лат. multum – «багато» і media – medium – «середок, засоби») тлумачать як: «електронний носій інформації, який включає кілька її видів – текст, зображення, анімацію тощо» [10]; спеціальну ін-

терактивну технологію, яка за допомогою технічних і програмних засобів забезпечує роботу з комп'ютерною графікою, текстом, мовленнєвим супроводом, високоякісним звуком, статичними зображеннями й відео [7]; сучасну інформаційну технологію, що об'єднує за допомогою комп'ютерних засобів графічне й відео-зображення, звук та інші спеціальні ефекти [4, с. 34]; багатоканальне середовище, що видає інформацію в різноманітних модальностях [12, с. 56]; комплекс апаратних і програмних засобів, що дозволяють застосовувати ПК для роботи з текстом, звуком, графікою, анімацією та відеофільмами [8, с. 20]; полісередовище, єдиний простір, який в синкретичному вигляді представляє різні види та способи надання інформації (текст, графіку, звук тощо) [18, с. 23]; здатність подавати текстуральні зображення та звук користувачеві [2, с. 12] тощо.

Як зазначає М. Синиця, у процесі науково-педагогічної діяльності слід відійти від терміна «мультимедіа» й використовувати поняття «мультимедійні технології», «мультимедійні засоби», «мультимедійна інформація», «мультимедійні продукти» [16]. На думку науковця, під мультимедійними технологіями слід розуміти порядок розробки, функціонування та застосування засобів інформації різних модальностей. Мультимедійні засоби розподіляються на апаратні та програмні, що реалізують мультимедійну технологію. Методи і засоби навчання розкриваються у формах організації навчального процесу, в основних видах навчальної діяльності.

Мультимедіа виступає як дидактичний комп'ютерний засіб, що через естетично організовану інтерактивну форму завдяки двом модальностям – звуковій та візуальній, сприяє досягненню педагогічних цілей навчання [6].

Мультимедійна технологія, за словами О. Пінчук, окреслює порядок розробки, функціонування та застосування засобів обробки інформації різної модальності [13].

На думку О. Карпової, мультимедіа є поєднанням технічних засобів та інформації (тексту, графіки, фото, звуку, відео) в однорідному цифровому представленні і може застосовуватися в контексті найрізноманітніших стилів навчання. Мультимедіа є ефективною освітньою технологією завдяки властивим їй якостям інтерактивності, гнучкості й інтеграції різних типів навчальної інформації [5]. Вчена виокремлює рівні мультимедійної технології: а) загальнодидактичний –

мультимедійна технологія характеризує цілісний освітній процес у даному навчальному закладі на певному ступені навчання та визначається як система з певними цілями, змістом, засобами і методами навчання; б) предметний – мультимедійна технологія є сукупністю методів і засобів для реалізації визначеного змісту навчання й виховання в межах однієї дисципліни; в) локальний – мультимедійна технологія є технологією окремих частин навчально-виховного процесу, вирішення окремих дидактичних і виховних задач (технологія окремих видів діяльності, технологія заняття, засвоєння нових знань, технологія повторення й контролю матеріалу, технологія самостійної роботи студентів тощо).

Технологія мультимедіа має такі ознаки: проєктованість, цілісність та управління навчальним процесом; діагностичність навчання та результативність, що передбачають гарантоване досягнення цілей навчання та успіху за певних умов; економія навчального часу та оптимізація діяльності викладача; а також наявність зворотного зв'язку, оцінки ступеня досягнення цілей навчання і внесення коригувальних заходів [14, с. 28].

Використання засобів мультимедіа сприяє повторенню, узагальненню та систематизації знань, оскільки в процесі їх застосування відбувається не лише процес пізнання, відтворення та уточнення вже відомого, а й поглиблення знань, активізація самостійної пошукової діяльності студентів.

Під час застосування мультимедійних технологій викладач виконує роль порадирика, консультанта, фасилітатора в аудиторній роботі та у позааудиторній самостійній діяльності студентів. Завдяки мультимедійним технологіям у професійній підготовці майбутніх викладачів вищої школи: збагачується зміст освітнього процесу; урізноманітнюються форми та методи його успішної реалізації (зокрема, поєднання візуального та слухового сприйняття нового матеріалу, залучення динамічної навчальної наочності); підвищується ефективність узагальнення та систематизації нового матеріалу; виникає можливість моделювати освітній процес, коригувати його, використовувати різнорівневі завдання, розміщувати інтерактивні веб-елементи (тести, посилання в електронних бібліотеках на джерела для самостійного опрацювання тощо); створюється професійно орієнтоване навчальне середовище; постійно оновлюється, легко й оперативно розповсюджується навчальний матеріал; підвищується активність самоосвітньої діяльності студентів; посилюється мотивація самонавчання й саморозвитку; економиться час на практичних заняттях і в самостійній роботі майбутніх фахівців.

Як зауважує Б. Гершунський, завданням викладача є розвиток особистості студента, творчий пошук в організації всього навчального процесу, відбір доцільних мультимедійних продуктів та форм навчання [3].

Впровадження мультимедійних технологій уможливує передачу викладачем знань майбутнім фахівцям за допомогою таких методів навчання, як:

– відео-лекція (лекція викладача записана на відеоносій, за допомогою нелінійного монтажу може бути доповнена мультимедійним ілюстративним матеріалом, що робить лекцію цікавою,

зрозумілою, наочною, легкою для сприйняття й запам'ятовування, доступною для прослуховування й перегляду в зручний для студентів час, для кількаразового, додаткового її опрацювання);

– мультимедіа-лекція (гіпертекстова інформація структурується й узагальнюється лінійно, знання інтегрується [15]; допомагає глибшому проникненню у зміст матеріалів, що пропонуються студентам, сприяє встановленню балансу в розумінні інформації; за допомогою слайдової репрезентації активізується пізнавальна діяльність і творчі здібності студентів, створюються мисленнєві завдання, формуються умови для альтернативних рішень; здійснюються інтерактивні зв'язки, розвивається конвергентне й дивергентне мислення майбутніх викладачів);

– лекція-відео-конференція (проводиться за схемою наукових конференцій: система доповідей із задалегідь поставленої проблеми (до 10 хвилин – кожне питання, що висвітлює проблему); такий вид роботи значно підвищує роль самопідготовки, допомагає виявляти приховані резерви й особистісно-професійний потенціал майбутніх викладачів);

– лекція-презентація (від англ. «presentation» – подання, вистава) – це набір слайдів на певну тему, які зберігаються у файлі спеціального формату.

Вимогами до мультимедійних засобів навчання є: подання навчального матеріалу з опорою на взаємозв'язок і взаємодію понятійних, образних і дієвих компонентів мислення; відображення системи термінів навчальної дисципліни у вигляді ієрархічної структури високого порядку; надання студенту можливості виконання різноманітних контрольних тренувальних дій [9].

Головні переваги мультимедійних засобів навчання: 1) інформаційна ємність (можливість в одній презентації розмістити великий обсяг графічної, текстової, звукової інформації); 2) компактність (для презентації можна використовувати різні типи сучасних носіїв, що вирізняються малим розміром та зручністю ефектно поєднувати звукові та візуальні образи, добирати домінуючі кольори, що створюють у адресатів позитивне ставлення до інформації); 3) наочність (презентація унаочнює, конкретизує чи обґрунтовує певні теоретичні положення); 4) мобільність (загалом, для презентації достатньо носія та комп'ютера, тобто вона може демонструватися в різних умовах); 5) інтерактивність (можливість безпосередньо впливати на хід презентації); 6) економічна вигода (тиражування презентацій на носії коштує набагато менше від друкування матеріалів); 7) багатофункціональність (створена одного разу презентація згодом може застосовуватися в інших умовах та з іншою метою) [11].

Навчальний ефект у мультимедійних програмах досягається не лише за рахунок змістовної частини і дружнього інтерфейсу, але і за рахунок використання, наприклад, тестуючих програм, які дозволяють студенту оцінити ступінь засвоєння ним теоретичного навчального матеріалу [16].

Крім того, слід дотримуватися критеріїв добору мультимедійних засобів навчання, передбачити, на яких етапах заняття вони будуть застосовуватися, перевірити їх роботу до початку

заняття, визначити час роботи студентів із ними, а також проаналізувати навчальний матеріал з метою виявлення доцільності створення власних мультимедійних продуктів [1, с. 9–14].

Також необхідно зауважити, що використання мультимедійних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів можливе лише за умови створення інтегративного інформаційного середовища. В інтерактивному режимі роботи графіка, анімація, фото, відео, звук, текст створюють інтегроване інформаційне середовище, що надає студентам якісно нові можливості для активізації їхньої навчально-пізнавальної діяльності. Таке інформаційне середовище створено у Класичному приватному університеті у вигляді освітнього порталу на платформі Moodle, яке у вигляді структурованої системи містить мультимедійні ресурси з кожної дисципліни навчального плану підготовки фахівців певного освітнього ступеня та спеціальності, що дає можливість студенту використовувати навчальний контент у будь-який зручний для нього час.

Нам імпонує думка М. Синиці про те що, мультимедійні засоби навчання у вищій школі не можуть замінити викладача, але вони сприятимуть удосконаленню й урізноманітненню діяльності педагога, що має підвищити продуктивність освітнього процесу. Крім того, використання мультимедійних технологій у процесі навчання

дозволяє ширше, повноцінно розкрити творчий потенціал кожного студента [16].

Висновки і перспективи дослідження. Отже, використання мультимедійних технологій є важливою ланкою професійної діяльності сучасного викладача. Впровадження мультимедіа сприяє індивідуалізації навчання студентів і педагогічній взаємодії: «викладач – студент», «студент – однокурсники». Використання Інтернет-ресурсів (електронні бібліотеки, словники, енциклопедії, мультимедійні підручники, електронні тексти лекцій, опорні конспекти, методична допомога для вивчення теоретичного матеріалу тощо) розширює можливості для самостійної роботи, пошуку інформації, необхідної як для виконання навчальних завдань, так і для майбутньої викладацької діяльності магістрантів; дозволяє змінити способи передачі навчального матеріалу за допомогою мультимедійних засобів, які можуть бути представлені в самостійних розробках викладача, в електронних підручниках, відеометоді, електронній пошті, презентації інформації за допомогою програми PowerPoint, рольовій грі, електронній інтерактивній дошці тощо.

Перспективами подальших наукових розвідок можуть стати дослідження впливу мультимедійних технологій на ефективність процесу модернізації системи вищої освіти, зокрема професійної підготовки майбутніх фахівців.

Список літератури:

1. Балужева Ю. В. Алгоритм застосування мультимедійних засобів навчання на уроках української мови в старшій школі / Ю. В. Балужева // Вісник НЛТУ імені Т. Шевченка. – 2011. – Ч. 3. № 15 (226). – С. 9–14.
2. Всемирный доклад по образованию: Учителя, педагогическая деятельность и новые технологии / ЮНЕСКО. – Париж: ЮНЕСКО, 1998. – 175 с.
3. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века (в поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б. С. Гершунский // РАН; Ин-т теории образования и педагогики. – М.: Совершенство, 1998. – 608 с.
4. Інформатика: Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. О. І. Пушкаря. – К.: «Академія», 2002. – 704 с.
5. Карпова О. О. Навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій: монографія / О. О. Карпова. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2016. – 216 с.
6. Клемешева Н. В. Мультимедиа как дидактическое средство высшей школы: автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук: 13.00.08 – «Теория и методика профессионального образования» / Н. В. Клемешева. – Калининград: КГУ, 1999. – 24 с.
7. Короткий тлумачний словник з інформатики та інформаційних систем для економістів [Укл.: Л. С. Козловська, Н. М. Поліщук]. – К.: КНЕУ, 2004. – 60 с.
8. Кравцова Л. В. Мультимедиа технології в системі дистанційної освіти / Л. В. Кравцова, Г. М. Кравцов // Інформатизація освіти України: стан, проблеми, перспективи: міжнар. наук.-практ. конф.: тези доп. – Херсон, 2001. – С. 55–57.
9. Маршицька В. В. Про використання мультимедійних технологій у процесі викладання навчальних дисциплін / В. В. Маршицька [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2F/>
10. Мультимедиа [Електронний ресурс] / Большой Энциклопедический словарь. – Режим доступа: <http://www.vedu.ru/bigencdic/40593/>.
11. Мультимедийные презентации / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.weboptima.ru/6.htm/>.
12. Основи нових інформаційних технологій навчання: посіб. для вчителів / за ред. Ю. І. Машбиця. – К.: ІЗМН, 1997. – 264 с.
13. Пінчук О. П. Проблема визначення мультимедіа в освіті: технологічний аспект / О. П. Пінчук // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. – К., 2007. – № 46. – С. 55–58.
14. Самойленко О. М. Електронний мультимедійний підручник як засіб здійснення профільного навчання за дистанційною формою / О. М. Самойленко, Н. С. Ручинська, Л. В. Калачова // Профільне навчання природничо-математичного та технологічного напрямків: проблеми, досвід, перспективи: матеріали всеукр. наук.-метод. конф. / наук. ред. Юзбашева Г. С. – Херсон: Айлант, 2009. – Вип. 12. – С. 22–25.
15. Синельникова Л. Н. О преимуществах мультимедийной презентации лекционного учебного материала / Синельникова Л. Н. // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 20 (207), Ч. II. – С. 120–124.
16. Синица М. О. Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі ВНЗ як засіб формування педагогічних знань // Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія / за ред. проф. О. А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 418–438.

17. Смолянинова О. Г. Мультимедиа в образовании (теоретические основы и методика использования) / О. Г. Смолянинова – Красноярск, 2003. – 140 с.
18. Шлыкова О. Культура мультимедиа: учеб. пособие для студ. вузов / О. Шлыкова – М.: Фаир-Пресс, 2004. – 415 с.

Кравченко В.Н.

Классический приватный университет

МУЛЬТИМЕДИЙНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В КОНТЕКСТЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Аннотация

Статья посвящена проблеме модернизации профессиональной подготовки преподавателей высшей школы. Раскрыта сущность мультимедийных технологий. Обозначены особенности применения их в образовательном процессе в условиях магистратуры. Определена роль мультимедиа в формировании информационной и коммуникативной компетентности будущих преподавателей. Изложены научные взгляды на роль мультимедиа в модернизации проффессионального образования.

Ключевые слова: модернизация, мультимедиа, мультимедийные технологии, преподаватель высшей школы, профессиональная подготовка.

Kravchenko V.N.

Classic Private University

THE MULTIMEDIA TECHNOLOGIES IN THE CONTEXT OF MODERNIZATION OF PROFESSIONAL TRAINING OF TEACHERS IN HIGHER EDUCATION

Summary

The article is devoted to the issue of the modernization of professional training of high school teachers. The essence of multimedia technologies disclosed. The features of their application in the educational process in the magistracy marked. The role of the media in formation of information and communicative competence of future teachers defines. The scientific views on the role of media in modernization of education presented.

Keywords: modernization, multimedia, multimedia technologies, teacher of the higher school, training.